

Vaříče na „suchý líc“.

Tyhle vaříče, nebo alespoň jejich základní variantu známe asi opravdu všichni. Zcela jednoznačně patří k nejjednodušším (a tím pádem i nejspolehlivějším) vaříčům, které si můžeme pořídit. Samozřejmě, nic na světě není dokonalé, takže jsou zde i nesporné nedostatky. Snad je to zajímavé téma na článek o historii i současnosti tohoto paliva i vaříčů, které je používají.

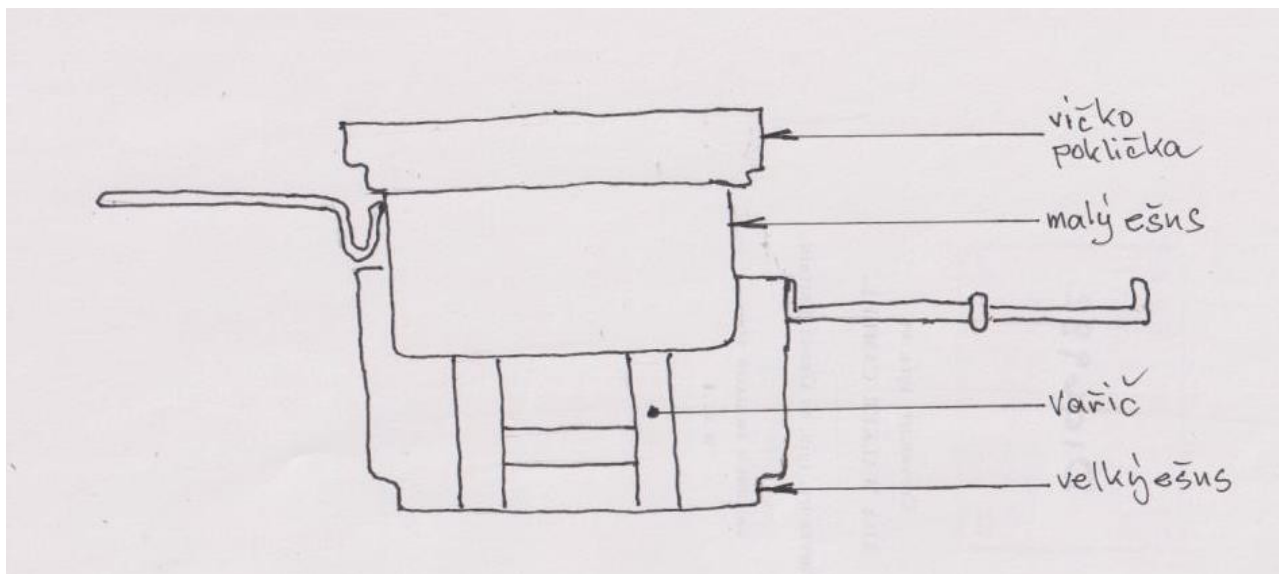
Všechno začalo v roce 1936. Erich Schumm tehdy vynalezl skladné pevné palivo. Nazval je ESBIT = Erich Schumm Brennstoff in Tablettenform, volně přeloženo „palivo Ericha Schumma v podobě tablet“. ESBIT není jen označení pro palivo, ale také pro firmu, která pro tablety vyrábí nejrůznější vaříče a další outdoorové vybavení. U nás je vžitě označení pevný nebo suchý líc, v anglicky mluvících zemích se vžilo označení Hexamine.

Navzdory označení má palivo s lihem chemicky společné jen to, že jde o uhlovodík. Vyrábí se z ethynu, známějšího pod triviálním názvem acetylen (C_2H_2), který se hydratací přemění na ethanal (acetaldehyd CH_3CHO) a polymerací na metaldehyd ($C_8H_{16}O_4$), který se smísí s želatinou nebo mýdlem. Vzniklý prášek se lisuje a tak vznikne náš známý tuhý líc. Když už jsme u té teorie, stojí za připomenutí, že jeho výhřevnost je zhruba dvakrát větší než suchého dřeva a je srovnatelná s výhřevností ethanolu (etylalkoholu) v obecné mluvě lihu. Zanechme však vědeckého zkoumání a věnujme se praktickému použití.

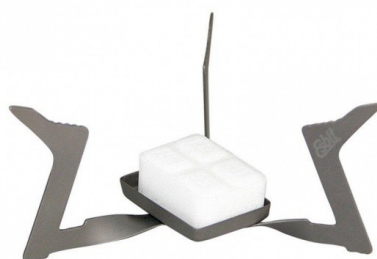
Patrně nejstarším vaříčem, který pro suchý líc vznikl a používá se dodnes, je tak zvaná „postýlka“ či „postýlkáč“.

Na obrázku vlevo je složený a vpravo rozložený. Je vidět, že prostor v plechové krabičce je zamýšlený pro uložení paliva. Jenže ne všichni výrobci dodávají tablety v balení, které se do složeného vaříče vejde. Tenhle vaříč asi znají všichni a bývá i součástí armádních balíčků na přežití. Výstupky vylisované na bocích umožňují nastavení vaříče do dvou nebo tří poloh a přizpůsobit jej velikosti nádoby. Nevýhodou jinak naprosto bezproblémového vaříče je, že je dost citlivý na vítr. Při větším větru je problémem uvařit i vodu na kafe. Řešit se to dá různým (třeba improvizovaným) závětrím. Dobře se osvědčil na několikrát složený kus alobalu. Ten v případě potřeby můžeme použít i jinak. Většina cestovatelů vaří v klasických ešusech. Ty nabízejí téměř dokonalé závětrí pro „postýlku“. Není to nic složitého – jak na to, asi nejlépe vysvětlí schematická kresba. Mnohokrát prověřeno v praxi a nemusíme s sebou brát nic navíc.

Vývoj se u postýlek nezastavil a tak se můžeme setkat s řadou dalších konstrukcí. Na dalším obrázku je ultralehký titanový vařič, který se dá složit naplocho.

Asi se hodí do opravdu extrémních podmínek. Má sice hmotnost jen 11,5 g, ale pro běžné použití mi připadá dost nákladný (ceny se pohybují zhruba od 400 do 500 Kč). „Postýlku“ pořídíte už od stovky. Stejně jako „postýlka“ bude patrně dost citlivý na vítr.

Vyrábí se i šikvné vařiče kombinované s nádobou k vaření. Příklady máte na předchozích obrázcích.

Princip je stejný. Liší se jen velikostí či materiálem nádoby. Nejmenší je ten vlevo, nádoba je z eloxovaného hliníku a je na 400 ml. O něco větší je ten prostřední s nerezovým hrnkem (500 ml). Největší je vpravo, hranatý „ešus“ má objem něco přes litr. Vařiče se pro transport ukládají do varné nádoby. Tyhle vařiče částečně odstraňují jednu nevýhodu postýlek, jsou konstruované tak, že už svým tvarem poskytují před větrem slušnou ochranu.

Na dalším obrázku je vaříč, který umožňuje používat jako palivo i kapalný líh. Hořák je ve vaříči. Alternativně můžeme vařit i na pevném lihu, k tomu slouží podložka vpravo.

Kdysi se podobný vaříč pro oba druhy paliva vyráběl i u nás pod názvem „Vařík“. Jak vypadal, vidíte na obrázcích. Nevýhodou byla opravdu malá nádoba – tak na jeden hrnek kafe nebo čaje. Samozřejmě se dala používat i nádoba větší.

Hořák na tekutý líh je dobře vidět na třetím obrázku dole uprostřed. Konstrukce poskytovala i částečnou ochranu proti větru, ale moc velká sláva to nebyla. Při používání větších nádob byly někdy i problémy se stabilitou. No, pamatuji to z doby někdy kolem roku 1960, na tu dobu dost dobrý. Měl jsem, ale netuším, kam se za ta léta zatoulal.

Tablety tuhého lihu je třeba chránit před vlhkem. Navlhle sice hoří, ale mají menší výhřevnost a nepříjemně prskají. Na uložení těch kulatých je praktické vyhledat tubu od šumivých tablet vhodného průměru. Na ty hranaté určitě najdete nějakou dobře těsnící plastovou krabičku. Praktické je přidat k tomu i zápalky.

Ačkoli by se mohlo zdát, že jsou tablety jako tablety, není tomu tak docela. Ty méně kvalitní vytvářejí na dně nádoby nažloutlý lepavý povlak, který se dost špatně odstraňuje a ve vařiči zůstávají dost nevzhledné „škvarky“. Kupodivu se mi na čištění kdysi docela osvědčil „Cilit na vodní kámen“. Kvalitní tablety tuhle neplechu nedělají a nezbyvá po nich téměř žádný popel.

Zdálo by se tedy, že cestování s těmito vařiči nestojí nic v cestě. Zatím to jednoznačně platí u nás, a pokud je mi známo, po celé kontinentální Evropě a snad i v Americe. Proto mě překvapilo, když jsem zjistil, že ve Velké Británii je tuhý líh (či jak jej tam nazývají hexamin) postavený mimo zákon! Důvodem je, že jej lze použít pro výrobu výbušnin. Jenže takových látek, které se dají běžně koupit v supermarketech je daleko víc. Pánové, kteří zažili vojnu u jednotek hloubkového průzkumu, by mohli vyprávět. A to jsou látky, které asi žádný předpis či zákon nezakáže. Patří k nim i naprosto nevinný cukr.

Ale zpět k Británii. Od října loňského roku je tuhý líh zařazený na seznam nebezpečných látek, které podléhají regulaci. Na držení, používání a dovoz potřebujete licenci. Jak obtížné je ji získat, netuším, ani jak rychle či pomalu se žádost o licenci vyřizuje. Už vzhledem k tomu, že poplatek k žádosti obnáší téměř 50£, asi nemá smysl při cestě do GB se o získání licence pokoušet. I v Severním Irsku je to podobné, ale kupodivu, licenci je tam třeba mít jinou. Více se dočtete na adrese:

[Licensing for home users of poisons and explosive precursors - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/guidance/licensing-for-home-users-of-poisons-and-explosive-precursors)

Na you tube je i pěkné video s touto tematikou.

[Why authorities fear this outlawed stove \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Za porušení hrozí až dva roky vězení nebo/a pokuta.

Obávám se, že něco podobného bude platit i pro Austrálii, kde jsou předpisy ještě paranoidnější. Mezi zakázané zbraně tam například patří i běžný společník našich uličníků – prak!

čfk